

آرایه تشخیص در نفثه‌المصدر نسوی

سیمین موحد

دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی مرکز تحصیلات تکمیلی دانشگاه پیام نور

چکیده

نفثه‌المصدر به قلم شهاب‌الدین محمد خرنَدزی زیدری نسوی، از شاهکارهای نثر فنی و مصنوع ادب پارسی به شمار می‌آید. این کتاب که در نیمه اول قرن هفتم هجری قمری به دنبال حمله ویرانگر مغول به ایران و پس از کشته شدن سلطان جلال‌الدین خوارزمشاه به رشته تحریر درآمده است، سرشار از صنایع بدیعی و صور خیال است که با بیانی بسیار شاعرانه به شرح سرگذشت پر محنت نویسنده در آن برهه بی‌سر و سامان تاریخ ایران می‌پردازد و در این رهگذر، نکات ارزشمندی را نیز در باره اوضاع ایران در آن زمان روشن می‌سازد. نفثه‌المصدر اثری به غایت زیبا در نثر فارسی و حدیث نفسی تاریخی است که حوادث هولناک هجوم مغول به ایران در دوره خوارزمشاهیان را به زبانی آهنگین بیان نموده است. نکته شایان توجه، چیره‌دستی حیرت‌انگیز نویسنده در کاربرد انواع صنایع بدیعی و بیانی چون جناس و مراعات نظیر و تلمیح و تضاد و تشبیه و استعاره و کنایه است که کتابش را در تاریخ ادب فارسی، ممتاز می‌سازد. نسوی کتابش را به نثر فنی و مصنوع نوشته و چنان از آرایه‌های گوناگون ادب پارسی به وفور در آن بهره برده است که نثرش پهلو به پهلو شعر می‌زند. این پژوهش در پی آن است که این کتاب کم‌نظیر نثر فنی فارسی را به لحاظ کاربرد آرایه تشخیص (یا انسان‌نگاری و یا جان‌داران‌نگاری) در آن مورد بررسی قرار دهد و بسامد موارد گوناگون آن را عرضه نماید. کلیدواژه‌ها: نفثه‌المصدر، زیدری نسوی، نثر فنی و مصنوع، آرایه تشخیص

دانشگاه پیام نور